

Lantbruksnytt

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

En tidning för dig på landsbygden

Nr 1 Mars 2019

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Satsning på beten och ängar

Är det brist på betesdjur eller betesmarker i er by? Håller landskapet på att växa igen? Har ni stängslat nya marker på grund av torkan? Var finns byns övergivna ängar? På vilka marker kan ni få betalt för skötseln? Vilken skötsel passar? Vilka marker ger mest ersättning?

Vi söker dig som har djur men för lite mark, du som har mark men inga eller för lite betesdjur, du som vill sköta en slåtteräng, du som har maskiner för att röja eller restaurera igenväxta beten och ängar och som vill bidra till att hålla bygden öppen. Vi söker också dig som har lång erfarenhet av skötsel eller restaurering av beten och ängar och kan tänka dig att vara resursperson för nya intresserade eller visa upp dina marker och erfarenheter.

Vi kan ordna träffar på era marker för att göra en bedömning av skötselbehoven. Vad som ger bäst foderproduktion, natur- och kulturvärden samt ersättningar för arbetet diskuteras. Andra metoder än bete kan behövas för att hålla markerna öppna när det är ont om betesdjur. Vi kan till exempel visa bränning av gräs, tuvfräsning, grovslåtter, stängsling, lieslipning eller körning med slåtterbalk. Möjlighet finns att lära sig mer eller prova på att göra försöksområden. Nya maskiner kanske finns på plats att visa eller om någon har en fungerande gammal slaghack?

Vi vill snarast få in intresseanmälningar från er som vill samarbeta eller lära mer tillsammans. Om du är ensam som markägare, djurhållare eller maskinentreprenör kan du anmäla dig ändå, vi tar hand om allt intresse.

Naturbetesmarker och slåtterängar håller på att växa igen i vissa trakter. Det är ofta mycket artrika miljöer. Den biologiska mångfalden hotas och till exempel blir det brist på pollinerande insekter. Markerna är också viktiga kolsänkor genom att de binder in kol och därmed mull i marken.

Många av dessa hagmarkspärlor finns med i flera ängs- och betesmarksinventeringar. Sedan 2016 pågår en jämförelse. Preliminära resultat visar på en negativ trend, men ännu går hävden att återuppta med små insatser. Dessutom finns ofta miljöersättningar för skötseln, röjningar och restaureringar. Ibland finns hjälp till stängselkostnad.

Betesdjur på rätt plats

Tillgången på betesdjur på rätt plats är betydelsefull. I Halland är det skillnader mellan inlandet/skogsbygden och slättbygden: - Gott om betesdjur på slätten men ont om lediga naturbeten, medan det är brist på betesdjur i skogsbygden men gott om övergivna ängs- och betesmarker. Antalet nötkreatur har totalt minskat under senare år och koncentrerats till större enheter och färre platser. Även får och hästar behövs på naturbeten eller igenväxande ängar. Idag sker i stället en stor del av betet på gödslade åkervallar eller före detta åkrar nära gårdar. Djurhållare kan vara intresserade av att hyra ut betesdjur om hagarna är rätt stängslade och det går att ordna daglig tillsyn.

Halland är med i en nationell satsning på betesmarker och slåtterängar fram till år 2021 där Länsstyrelsen kan stötta er som vill samarbeta om skötsel av betesmarker och ängar i er bygd. Inget är bindande utan vi skraddarsyr efter vad som passar på platsen. Ett första steg kan vara en fältvandring eller diskussionskväll. Denna tidning ska förhoppningsvis ge inspiration.

Att bränna bort gammalt fjolårsgräs är en metod att sköta betesmarker och ängar

Du kan läsa mer på Jordbruksverkets nya hemsida **Naturbetesmark en resurs**. Vilka naturbetesmarker och ängar som finns i din trakt kan du söka i **databasen TUV**.

Anmäl ditt intresse till Annica Lindén annica.linden@lansstyrelsen.se 010-224 32 92 eller Susanne Åhrén susanne.ahren@lansstyrelsen.se 010-224 33 76.

Susanne Åhrén

Grovfoder när det kniper

I januari ordnades en välbesökt grovfoderträff av Länsstyrelsen, Hallands Nötköttproducenter, Greppa Näringen och CoA AB. Vi började med ett gårdsbesök hos Hans Svensson och Anna Carina Ericson i Hjärtared, eftersom det ryktats om att de hade varit uppfinningsrika torråret 2018.

”Buskilage” och ”saggilage” är nya och oprövade foder till nötkreatur. På Hjärtaredsgården bestämde de sig för att söka foder för sina djur utanför det ”normala”. Anna Carina och Hans berättade om hur de utökade sin betesareal och skördade gräs på fuktiga marker där det inte skördats på många år och nu vuxit upp en del buskar. Utfodringen av ”buskilaget” har fungerat bra till ungdjuren hittills. De var ute i god tid och köpte in vårpashalm som fungerat bra i fodermixen till ungdjuren och vete-halm som ingått i mixen till korna. De köpte också in torv som strömedel, då halmen behövdes som foder.

Efter studiebesöket samlades vi i Köinge Bygdegård, där Anett Seeman från Gård&Djurhälsan delgav oss sina erfarenheter av torkåret 2018. Hon berättade om att flera dikor har fått sätta livet till på grund av ensidig utfodring av halm. En alltför stor halmgiva ger stopp i utfodringskanalerna på grund av den låga smältbarheten hos halm. Komplettera därför alltid halmen med ensilage eller kraftfoder och naturligtvis med mineraler.

Anna Carina visar kartan över nytillkomna betesmarker.

Anett visade också på att ett sådant här år när grovfodret är dyrt och i mindre mängd, är det ännu viktigare att ha analyser och ge rätt partier till de djur som är störst behov av den bästa kvalitén. Deltagarna var mycket aktiva, de ställde mycket frågor och delade med sig av sina erfarenheter. Trots att denna stallsäsong har varit en enorm prövning, har den också fått oss alla att lyfta blicken och se utanför det vanliga.

Grovfodertips när det kniper:

- Det är bra att spara lite grovfoder mellan åren, eftersom priset blir högt om det råder brist.
- Grovfoder går inte att ersätta med spannmål.
- Utfodra inte med enbart halm. Komplettera alltid med ensilage och/eller kraftfoder.
- Många har kunnat hämta/köpa in torv för att kunna strö med, vilket varit en räddning när halmtillgången varit begränsad.

Carin Clason, CoA AB

Om du får registerkontroll - tänk på följande

Från och med i år trycker Jordbruksverket hårdare på nedanstående regler. Se till att du har koll på detta inför en eventuell registerkontroll från Länsstyrelsen.

- Har du djur på mer än en plats, så se till att du har registrerat de produktionsplatser du är skyldig att ha.
- Får över 12 månader måste ha två öronbrickor som är präglade med landsnummer för Sverige (SE), födelseplatsens produktionsplatsnummer och individnumret. Mer information finns på Jordbruksverkets hemsida.

Brukar du mark längs Löftaån, Hovmanneån eller Torpaån?

Om du brukar mark längs Löftaån, Hovmanneån eller Torpaån vill vi gärna att du funderar lite extra på vad som kan göras för att behålla växtnäringen kvar på fältet. Sedan januari driver Länsstyrelsen ett tvåårigt projekt, där vi, tillsam-

mans med lantbrukare, rådgivare m fl, skall hitta effektiva åtgärder för att förhindra växtnäringssläckage till vattnet, och de platser där dessa åtgärder gör mest nytta. Det kan handla om allt från strukturskalkning av lerjordar, att anlägga skyddszoner

längs vattnet eller på erosionsbenägen ställen inne i fältet till att finslipa gödslingsstrategierna. Hör gärna av dig om du har tankar kring hur vi gemensamt skall kunna förbättra vattenkvaliteten i åarna och i förlängningen även i havet.

Motsvarande arbete kommer att pågå i södra och mellersta Halland, men här är det Hushållningssällskapet respektive kommunerna, tillsammans med LRF och Högskolan i Halmstad, som driver projektet.

Löftaån ovanför fallet i Håfors

Anna Carina Ericson 010-224 34 17

anna.carina.ericson@lansstyrelsen.se

Restaurering ger bete och naturvärden

Ingemar Nilsson och hans son Klas har utnyttjat stödet för engångsröjning för att röja fram en igenväxt betesmark.

I takt med att många naturbetesmarker växer igen spirar också en vilja att rädda de gamla värdefulla markerna. Det finns lantbrukare som väljer att ta ned skog för att öppna upp marker som bär spår från tidigare jordbruksdrift. Ingemar Nilsson i Älvsered hör till dessa lantbrukare. Han har restaurerat stora arealer betesmark, så mycket att han inte riktigt vet själv hur mycket det är. Någonstans mellan 20 och 25 hektar är numera öppen betesmark där det varit skog. Och han håller fortfarande på, för närvarande har han drygt 3 hektar i ett pågående stödåtagande för restaurering.

När Ingemar kom till gården i Torkelsred 1974 startade han med mjölkproduktion. Numera har han lämnat mjölken och har istället satsat på köttproduktion, 71 dikor av rasererna Hereford, Charolais, Simmental och lite SLB-inblandning. Hela besättningen är just nu på 186 djur och han har tre söner som arbetar med jordbruket och skogen.

Restaureringen av betesmarker började när han röjde ett naturskötselområde i skogsbruksplanen där han inte fick producera skog. Efter röjningen blev området godkänt som betesmark och han kunde då söka jordbruksstöd för marken. Sen har det fortsatt, i många fall med restaureringsstöd som hjälp på vägen.

Ingemar säger att restaureringsstöden betalar stängsling och röjning medan nedtagningen av skogen betalar sig när han får betalt för virket. Arbetet med att ta ned skog, röja och stängsla sköter han själv tillsammans med sina söner.

Öppna marker underlättar

”Inga pengar på fickan – har rikedom runt omkring mig” säger Ingemar och sveper med handen över markerna kring gården. Restaureringarna här har öppnat upp och bundit samman betesmarker och åkermarker, vilket underlättar när djuren ska flyttas från en betesmark till en annan. Han brukar ta en spann med foder och ropa på djuren, ibland kommer de då självmant och

följer snällt med till nästa hage. För att flytta djuren till de många betesmarkerna som ligger utspridda runt Älvsered, behöver han använda en traktorkärra.

I nyrestaurerade marker kan fodervärdet vara ganska lågt de första åren, men det sköter Ingemar genom att flytta runt djuren så att de alltid har tillgång till bra bete. Att öppna upp skogen och visa ett landskap med betesdjur bland stenmurar, rösen och glest ställda lövträd kan också tillföra ett stort värde för andra som bor i området. På ett ställe var husägarna så nöjda med röjarens arbete att de bjöd på smörgåstårter.

Förutom stödet för restaurering av betesmarker, har Ingemar sökt stödet för engångsröjning. Stödet kräver att marken ska vara godkänd betesmark direkt när träden är borta och lämpar sig därför sämre för röjning av ren skogsmark. Det kan innebära att intäkterna för virket uteblir, men är i gengäld några kronor högre än restaureringsstödet.

Ingemars bästa tips

Vilka är då Ingemars bästa framgångstips för restaurering av betesmarker?

- **Röj först bort alla klena träd och sly** som annars riskerar bli sönderkört vid huggningen och försvårar städningen av marken.
- **Ta ner de träd** som i första hand ska bort och kör ut virket. Det kan vara bra att inte ta ned alla träd på en gång. När man öppnar upp för vinden är det stor risk att en del av träden faller av sig själva och man riskerar då att inte ha några träd alls kvar. Försök spara de träd som visar tecken på att de stått öppet tidigare genom att de har stor krona och lågt satta grenar.
- **Städa bort grenar** för att underlätta för det spirande gräset att komma upp. Ingemar skickar det mesta till flisning, men länsstyrelsen vill gärna att man lämnar någon rishög i betesmarken för att gynna insekter och andra smådjur.
- **Undvik körskador** genom att köra på frusen mark. Om marken blir sönderkörd med djupa hjulspår slätar Ingemar ut med grävmaskinen för att undvika vattensamlingar. Men han har även skapat ett litet småvatten på ett blött område i en av betesmarkerna.
- **Upp med stängslet** så fort som möjligt. Ingemar gör egna stolpar av ek från virket som tas ur skogen. Han har även provat att göra egna furustolpar som han lämnat till im-

pregnering. Stolparna trycks ned i backen med hjälp av grävmaskinen och tråden sätts upp. Det bästa är att ha ett vitt elrep överst som gör det lättare för viltet att se stängslet. Mot skogen gör Ingemar en öppning i stängslet där trådarna kan tas bort när inte betesdjuren är på marken. Det underlättar för skogsbruket och dessutom lär sig viltet att använda öppningen istället för att försöka ta sig över stängslet.

Ett vitt elrep gör det lättare för det vilda att se stängslet.

- **Släpp djuren** på betesmarken så fort stängslet är uppe. Ett tidigt betessläpp är bäst, gärna redan i april om det går. Man får räkna med att röja sly både första och andra året, men djuren tar uppstickande småplantor av både gran och björk. Sen är det bara att fortsätta beta varje år och vänta på att grässvålen ska ta sig.

Ingemar närmar sig nu den ålder då det kan vara skönt att få koppla av och njuta av en välförtjänt pension. Han har gott hopp om gårdens framtid eftersom det finns tre söner som är intresserade av skog och jordbruk.

Annica Lindén

Stöd för restaurering och engångsröjning

Den som vill göra röjningar i en igenväxt betesmark eller äng, kan få ersättning för en del av insatsen som hjälp på vägen. Det finns ett restaureringsstöd som sträcker sig över 5 år och det finns ett stöd att söka för engångsröjning. För att du ska kunna få något av stöden får inte marken eller området uppfylla kraven för att få miljöersättning för betesmarker och slätterängar innan röjningen.

Om du söker restaureringsstödet binder du dig för 5 år och gör dina insatser enligt en 5-årsplan. Ersättningen är då 3600 kr per hektar och år. För att kunna få miljöinvestering för engångsröjning ska marken ha särskild skötsel och kunna ingå i ett stöd för betesmarker eller slätterängar året efter röjningen. För den godkända marken utgår då en fast ersättning på 5000 kr per hektar.

I många fall måste du kontakta Skogsstyrelsen innan du börjar röja i en trädbevuxen betesmark. På Länsstyrelsen kan vi svara på frågor, om du är intresserad av att röja din igenväxta betesmark eller äng. Du kan även läsa mer på Jordbruksverkets webbplats.

Stöd för restaurering söks i SAM och engångsröjning söks via e-tjänst på Jordbruksverkets hemsida.

Betesmarken hos Ingemar Nilsson före, under och efter engångsröjningen.

Conservation Agriculture öka

Utanför Ashford i Kent, England, driver Andrew Howard en konventionell växtodlingsgård på cirka 350 hektar tillsammans med sina föräldrar. En bra markvård och ökad bördighet är i fokus på gården som drivs efter principerna för Conservation Agriculture.

Andrew har länge varit intresserad av hur han kan utveckla verksamheten för att minska behovet av insatsvaror och minska påverkan på miljön. Gården deltar i den rådgivning och de aktiviteter som görs inom Catchment Sensitive Farming – den engelska motsvarigheten till Greppa Näringen.

– Vi precisionsodlar och använder Yaras N-tester för att bedöma gödslingsbehovet. Den genomsnittliga kvävegivan har minskat, vilket inte bara är bra för plånboken. Vi ser också att grödans känslighet för svampangrepp minskat. På gården har de anlagt en platta med uppsamling och en biobädd för att ta hand om eventuellt spill vid påfyllning och rengöring av sprutan.

Jorden måste må bra

Att ha en bra markvård och sköta om jorden på bästa sätt är en grundförutsättning för att kunna odla en bra gröda.

– Den bästa indikatorn på hur marken mår är att se efter hur mycket mask som finns i marken. Ta med spaden och gå ut och gräv. En bra jord bör ha minst 25 maskar per spadtag. Det ger enormt många maskgångar som kan dränera vatten och bidrar med många kilo mullomvandling per hektar. Mullhalten i jorden behöver vara minst fyra procent för att vara bra, menar Andrew.

– Vi vill röra jorden så lite som möjligt, dels för att inte störa den

▲ Andrew Howard. Foto: Nina Goos

biologiska aktiviteten i marken, men också för att minska risken för markpackning. Därför har vi stegvis gått från plöjning till reducerad

▼ Cross Slot direktsåmaskin. En kombimaskin för utsäde och gödning eller två olika sorters utsäde. På maskinen finns också en tank för flytande växtnäring och en liten spridare längst bak för snigelmedel. Foto: Nina Goos

er i England

bearbetning och till att numera direkt så alla grödor, fortsätter han.

Delar av gårdens marker översvämmas regelbundet och jorderosion är ett problem i området.

– Vi behöver få in grödor med djupa rötter och hålla marken grön så stor del av året som möjligt. Målet är att aldrig ha något fält med bar jord utan alltid en gröda eller mellangröda som växer. Det förbättrar strukturen i jorden, mullhalten ökar, risken för växtnäringssläckage minskar och mikroorganismerna gynnas. Det gör att nästa huvudgröda får bättre förutsättningar. Det är ett helhetstänk vi jobbar med, säger Andrew.

Mix av mellangrödor

I ett av fälten växer en blandning av olika arter, bland annat bovete, honungsört, solros, vicker och vinterhavre.

– Jag vill ha en mix av mellangrödor med olika typer av rotsystem på samma fält. Min erfarenhet är att det gynnar tillväxten. Det är också bra riskminimering. Om någon av grödorna går ut så finns alltid en annan gröda som kan utvecklas och fylla upp platsen. Med en blandning av flera olika grödor ökar tillväxten, det är bra för jorden och en bonus är att det också är positivt för de vilda djuren och för den biologiska mångfalden, förklarar Andrew.

Gården samarbetar med en djurgård, så mellangrödorna betas mellan oktober och februari. Sedan sprutas den ner innan nästa gröda sås in.

– Mycket växtmaterial kan ge problem vid direktsådd. Som alternativ till att spruta kör vi över fältet med en "roller crimper", en knäckvält. Då krossas växtdelarna och plantan dör. Det fungerar bra, säger Andrew.

▲ En mix av mellangrödor med olika egenskaper sås in. Foto: Christina Åkerman

Samodling kan öka skörden

På gården odlas kvarnvet, åkerböna, rågvete, höstkorn, havre och linser. Sedan ett par år tillbaka provar han samodling av olika grödor, det vill säga odling av två eller flera grödor där växtcykeln överlappar och där en eller flera grödor skördas.

– Försök visar att samodling av grödor kan öka skörden upp till 30 procent och minska behovet av insatsvaror. Det har också reducerat angreppen av svamp och skadegörare, menar Andrew.

Jordart, klimat och andra faktorer påverkar, därför är varje gård unik och måste hitta de grödkombinationer som passar på gården.

– För att lyckas behövs långsiktig planering, tajming och uthållighet. Man kan säga att vi går ifrån en produktion som är insatsintensiv till en produktion som är kunskapsintensiv, berättar Andrew. Jag anser att potentialen för samodling av grödor är stor här i England, men vi behöver mer forskning och praktisk erfarenhet för att lära oss.

Erfarenhetsutbyte är viktigt

– I vår del av världen har vi bara en odlingssäsong om året. För att fortsätta utveckla och pröva nya metoder och sätt att odla är erfarenhetsutbyte mellan lantbrukare och mellan lantbrukare och forskning väldigt viktigt för att kunna utveckla våra odlingsystem snabbare, avslutar Andrew.

Eva Magnusson
Enheten för landsbygdsutveckling
Länsstyrelsen Västra Götaland

fakta

Conservation Agriculture

Bygger på tre principer som tillämpas samtidigt

- Ingen/minimal jordbearbetning
- Grönt på fälten så stor del av året som det går
- Varierad växtföljd

Hästen - en resurs i naturbetesmarken

Halland har många naturbetesmarker med höga naturvärden som riskerar att inte bli skötta i framtiden, eftersom antalet nötkreatur minskar i länet. Samtidigt ökar antalet hästar. Många står dock uppstallade med endast mindre åkermarksbeten som snabbt trampas upp och riskerar att läcka kväve och fosfor till miljön. Nu börjar hästnäringen få upp ögonen för naturbetesmarkernas fördelar. Där kan hästarna röra sig fritt och äta hela dagen. Så man kan lika gärna vända på rubriken ovan: "Naturbetesmarken - en resurs för hästhållningen!"

Christa von Limburg Stirum, veterinär på Länsstyrelsen, är också aktiv inom hoppning och har ett stall med egna hästar och inackorderingar i Steninge utanför Halmstad. Hennes hästar går omväxlande på vallar och betesmarker. När de är inne i en intensiv tränings- och tävlingsperiod går hästarna på vall för att Christa ska kunna ha koll på hur mycket de äter och hur mycket tillskottsfoder de behöver. När det är en lugnare period får hästarna komma ut på större arealer där de kan koppla av och bete sig naturligt, kort sagt – de är på semester.

Enligt Christa vill hästar röra sig över stora ytor och välja vilka växter de ska äta. På en naturbetesmark där hästen rör sig och letar bete hela dagen får den sitt behov av naturligt beteende tillfredsställt. Man slipper då problem med stereotypiska beteenden hos hästen som kan utvecklas när en häst är understimulerad. Christa nämner också att en betesmark med varierande underlag är särskilt bra för unghästar vid skelettillväxten.

Naturbetesmarker som har ytor med omväxlande gräsmark och träd-dungar, kan ge skydd vid stark sol

och irriterande insekter. Om hästen kan röra sig fritt, kan den lättare välja ett bläsigt ställe där insektstrycket minskar eller ett skuggande träd. I en hästflock med stora ytor att röra sig på, minskar även risken för att de bråkar och skadar varandra. Hästarna kan bilda undergrupper tillsammans med de individer som de trivs med och går gärna och betar ihop med dessa.

Stängslingen viktig

Vad behöver du då tänka på? Stängslingen är viktig. Det är inte tillåtet att stängsla med taggtråd där det går hästar. Om du använder elstängsel, ska tråden vara väl spänd och strömmen vara på. Hästar är duktiga på att lägga märke till om strömmen någon gång är avslagen. Gamla stenmurar är vanligt förekommande i naturbetesmarker och kan tillsammans med ett elstängsel hjälpa till att hålla hästarna i hagen. Tänk på att välja rätt typ av mark till rätt hästar.

Strandängar kan ha tillräckligt näringsvärde för hästar med stort näringsbehov, till exempel ston med föl, medan torra, magra naturbeten är särskilt bra för hästar som har en benägenhet att utveckla fång.

Innan hästarna släpps på en ny betesmark, måste du kolla över hagen så du vet ifall det finns giftiga växter. Normalt undviker hästarna giftiga växter, men det finns risk att hästarna äter dem om betet tryter. Giftiga för hästar är bland annat stånds, fräken, sprängört och idegran. Ekollon är giftigt i större mängder. En del hästar tycks ha förkärlek för att äta ekollon och kan då bli sjuka. Det kan därför vara en bra idé att flytta hästarna till ett annat bete just när ekollonen börjar falla från träden. I en ekhage kan det också bli problem med barknag vilket skadar träden. Ofta är det enstaka individer som kommer på att gnaga på barken och

det kan därför vara bra att låta den hästen gå på ett bete utan träd med höga naturvärden. Ett alternativ är att hägna runt träden.

Ju större areal betesmark desto mindre blir parasittrycket. Hästar i sambete med får eller nötkreatur är bra, eftersom de äter varandras rator och inte har samma inälvsparasiter. Att växla mellan hästar och nöt eller får på betet vartannat år, är ett annat sätt att bli av med parasiter för de olika djurslagen. För naturbetesmarken är det bra med sam- eller växelbete. Djurslagen äter olika vilket leder till att det blir bättre avbetat och olika växter har en chans att överleva och föröka sig. Avmaskning bör du inte göra när djuren går i naturbetesmarken, utan i god tid innan de släpps ut dit. Avmaskningsmedlet i hästgödseln kan ta död på insekter och nedbrytare som är värdefulla i ekosystemet.

Christa von Limburg Stirum arbetar som veterinär på Länsstyrelsen och har även egna hästar.

Vi har fantastiska naturbetesmarker i Halland. Vi kan vända trenden och börja utnyttja dessa naturresurser bättre i framtiden. Hästar på naturbetesmarker gynnar den biologiska mångfalden och ger hästar som får njuta av att bete sig naturligt.

Annica Lindén

Halland får fler och fler hästar som kan hjälpa till att vårda betesmarkerna.

Lär dig bygga trädgårdsgård

Freitag 14 juni 10-17 i Frillesås kyrkby

I samarbete med Frillesås-Landa Hembygdsgille lär vi oss bygga en traditionell gårdsgård av trä, med enestörrar, lutande slänor och vidjor av gran. Kjell Gustafsson, en erfaren gårdsgårdsbyggare, är vår kursledare. Tag med arbetskläder, lämpliga redskap och mat och dryck för hela dagen. Anmälan senast 1 juni till lana.berglund@lansstyrelsen.se, 010-224 32 11. Vi planerar en liknande kurs i Gunnarp längre fram.

Vad är naturbetesmark?

Naturbetesmark är jordbruksmark som inte varit plöjd eller gödslad under lång tid och som används till bete. Det kan vara stenig mark eller mark med träd som gjort det svårt att bruka marken som åker. En naturbetesmark kan även bestå av gamla tiders slåtterängar eller av riktigt gamla åkrar där floran numera består av hävdgynnade gräs och örter.

En naturbetesmark är bra för att den...

- producerar hälsosamt foder till djuren utan att kräva jordbearbetning och gödsling
- har en stor artrikedom - biologisk mångfald
- är en viktig miljö för pollinerande insekter, vilket gynnar livsmedelsproduktionen
- lagrar kol som annars skulle ha negativ inverkan på klimatet
- är en del av vårt kulturarv som visar äldre tiders markanvändning
- är en tilltalande miljö för oss människor

Djur på skogen

Sommarens torka har lett till ökat behov av reservmark till betesdjuren, både till foder och skydd mot sol och värme. Tillfälliga beten i skog har stängslats och vilka möjligheter finns för framtiden? Vad ska du som markägare tänka på?

Du behöver inte anmäla att djuren vistas och betar i skogen så länge målet är att marken fortfarande är skog. Men om du vill ta ner en del träd, och planerar att använda marken till bete permanent, ska du söka omläggning till betesmark hos Skogsstyrelsen. På www.skogsstyrelsen.se finns blanketter för *Anmälan om avverkning* eller *Ansökan om tillstånd till avverkning i ädellövskog*.

Kanske finns höga natur- och kulturvärden i din skog eller möjlighet att skapa fina bryn? Det finns stöd och ersättningar att söka. Innan du gör åtgärder: Kontakta Skogsstyrelsen om det fortsatt ska vara skog. Kontakta Länsstyrelsens landsbygdsenhet om du vill restaurera till betesmark. Det finns också möjlighet att få rådgivning.

Vilken skog passar bäst?

Det kan vara väl uppväxt skog med fläckar av betesbegärligt gräs, ris el-

ler örter. Glesa igenväxande skogar och kraftigt igenväxta övergivna hagmarker eller lövängar som blivit skog, har ofta bäst fodervärden. Foder finns även i löv och spätt ris. Kapa efter hand det som ändå ska röjas, så varar fodret längre. Betesdjuren håller efter årets slyuppslag.

Marken ska vara utan vattensamlingar eller sankområden där risk finns att djuren kan få i sig dåligt vatten eller trampa ner sig. Ordna med vatten som håller samma goda dricksvattenkvalitet som vid andra betesmarker.

Undvik detta

Nyplanterade marker, speciellt lövplanteringar och föryngringsområden för löv, kan vara olämpliga, då plantornas toppar kan bli avbetade eller unga träd trampas sönder. Tunga betesdjur och tät beläggning ger större risk för att det blir trampskador på ytliga rötter. Skadorna kan

bli inkörsport till röta i trädstammen och vid mycket stora skador på rötterna kan träden dö. Gran är mest känslig, men även tall och lövträd kan drabbas.

För många betesdjur i för små instängslade skogsområden medför att betet tar slut. Det är också större risk för barknag, speciellt om hästar hålls här. Ekar kan ibland massproducera ollon och vissa individer av nöt och häst kan få en ohämmad aptit på dessa och därför insjukna och till och med dö.

Skogsdiken kan trampas sönder så att dräneringen försämras och de kan även göra att djuren dricker vattnen av sämre kvalitet.

Stängsling

Stängsla så att du fortsatt kan bedriva skogsbruk och till exempel skogsmaskiner lätt kan komma in. Nyttja om möjligt skogsbilvägar som avgränsning av betesfällorna. Sätt stängslet en bit ifrån vägen så att stängslen ändå går att nå för underhåll, men inte riskerar att skadas av yviga skogstransporter. Tänk på att ett stängsel i skog drabbas mycket oftare av skador från nedfallande grenar eller vindfällan. Finns älg och rådjur i området så rekommenderas stängselrep som översta tråd. Då ser klövviltet stängslet och hoppar över i stället.

Andra reservmarker

Mader längs vattendrag brukades förr med slåtter och kan ha ett mycket energirikt gräs- och starrfoder. De gödslas naturligt vid högvatten på våren och torkar upp på sommaren, i alla fall torrår. Det kan behövas restaureras före med en grovslåtter eller avbränning av gammalt gräs. Se upp med giftiga växter som sprängört och sällsynt vattenstånd. Ta reda på om det finns förorenande verksamhet uppströms och risk för parasiter som till exempel olika typer av leverflundra. Stängsla inte ändå ut till vattnet för att undvika smittspridning. Ordna även här med vatten som håller samma goda dricksvattenkvalitet som vid andra betesmarker, trots läget längs vattendraget.

Susanne Åhrén

Vildsvinen påverkar stöden

Söka stöd för djur på skogen

Om det finns naturvärden som är kopplade till träd och buskar, kan du söka stöd för **gräsfattig mark**. Det kan vara aktuellt om du till exempel har en betad nyckelbiotop, löväng eller om det finns hotade arter.

För att få miljöersättning för **skogs-bete** ska marken ha varit bete i skog på utmark sedan lång tid. Det finns bara ett fåtal sådana områden i länet, eftersom stora delar av Halland varit öppen hed. De flesta träden ska ha kommit upp spontant. Det ska finnas träd som visar på lång kontinuitet och marken ska ha skötts med plock- och luckhuggning som gynnat foderproduktionen. Vegetationen ska visa på långvarig hävd. Här kan finnas enbuskar och myrstackar. Om du tror du har en sådan mark kan du söka skogsbete.

Båda stöden söker du i SAM. Länsstyrelsen gör en klassning av marken vid fältbesök.

Livsmedelshygien - kurser och rådgivning

Länsstyrelsen erbjuder utbildningar i livsmedelshygien för dig som driver, är anställd i eller tänker starta verksamhet där man hanterar livsmedel på den halländska landsbygden.

Grundkurs 1 dag

Onsdag 10 april 8.30-16.30

Laxbutiken i Heberg

400 kr + moms

Finns också som webbutbildning.

HACCP i pratiken, 2 dagar

Måndag 6 och 13 maj 8.30-16.30

Laxbutiken i Heberg

1 200 kr + moms

Du kan också få rådgivning om HACCP hemma på din anläggning.

Anmälan till båda kurserna görs senast två veckor före kursstart till Ingvor Johansson 010-224 33 93.

För varje år ser vi att vildsvinsstammen ökar och i år är det stor risk att det kommer att bli en rejäl ökning av antalet vildsvin här i länet. Den milda vintern med lite snö och god tillgång på ekollon och frukt har gjort att vildsvinssuggorna haft goda förutsättningar för stora kullar med kultingar. På vissa ställen har man redan börjat se tecken på vildsvinens framfart. En flock vildsvin kan böka upp stora ytor grässvål på bara en natt.

Om du söker jordbrukarstöd finns det några saker du särskilt behöver tänka på för att undvika avdrag på stöden vid en kontroll av länsstyrelsen. Det är du som söker jordbrukarstöden som ansvarar för att all mark du redovisar i din ansökan uppfyller villkoren för sökta stöd, så om du har vildsvinsskador i dina marker ska du tänka på detta:

- Anmäl till Länsstyrelsen när du upptäcker vildsvinsskador på jordbruksmarken. Bifoga uppgifter om vilka skiften som är skadade, beskriv omfattningen och skicka bilder på skadorna. Om skadan är anmäld minskar risken för återkrav efter fältkontroll eller annat fältbesök.
- Ta inte med sådan mark som inte uppfyller villkoren för de olika stödformerna i ansökan. Det gäller framförallt betesmarker.
- Har du åtagande för betesmarker och slåtterängar på mark som skadats ska du ange det under övriga upplysningar i ansökan. Skriv vilka block som berörs och hur stor areal

som du inte kan uppfylla villkoren på. Det räcker inte med att minska ansökt areal på blocket.

- Är marken så förstörd att du inte kan uppfylla villkoren i resten av åtagandeperioden ska du även meddela det under övriga upplysningar. Åtagandet kommer då avslutas utan krav på återbetalning.

Råd för att återställa skador

- Skador i betesmark ska självläka. Du kan skynda på läkningen genom att exempelvis välta tillbaka tuvor eller lägga ut hö från en slåtteräng med liknande artsammansättning.
- Det är inte tillåtet att så in ny gröda i betesmark eftersom det kan skada den artsammansättningen som har etablerat sig i betesmarken. Om det är en sentida brukad åker, dvs efter 1950-talet utan värdefull flora, kan ägoslag ändras till åkermark i de fall upprepade skador sker.
- Släpp betesdjur även på skadade betesmarker och vallar om det är möjligt och inte försvårar återhämtningen.
- Finns skadorna på åkermark som ingår i kompensationsstöd, miljöersättning eller ekologisk produktion är det möjligt att reparera skadorna. För kompensationsstöd och ekologisk produktion är det tillåtet att så om grödan senast 30 juni.
- Tänk på att du kan behöva så in en uppbökad åker för att klara kraven på vinterbevuxen mark. Det kan påverka tvärvillkoren om du inte har tillräcklig bevuxen areal.

Ann-Sofie Josefsson

SAM-ansökan 2019

Sista dagen för SAM-ansökan är torsdagen den 11 april. Får du problem med ansökan kan du ringa 0771-670000. Från vecka 13 har vi kvällsupport och 6-7 april har vi helgsupport.

Torkan 2018 påverkar årets SAM-ansökan

-Hade du en fånggröda 2018 kan den övergå till att bli huvudgröda 2019.

-Har du vallstöd och 1:a och 2:a års vallar som inte har tagits sig som det är tänkt på grund av torkan, kan de brytas och sås om på nytt utan att det påverkar liggetiden. Bryter du en vall på grund av torkan innan liggetiden har uppfyllts i vallstödet, ska du meddela det skriftligen till Länsstyrelsen. Ange vilka skiften det gäller.

-När det gäller tvärvillkor finns det inte längre några generella undantag på grund av torkan. Du kan däremot åberopa force majeure om du upptäcker att du kommer få problem att uppfylla tvärvillkoren. Det kan till exempel gälla överbeläggning, inte tillräckligt med strö med mera. Force majeure ska anmälas inom 15 dagar från då du upptäckt problemen.

Förnya din behörighet för växtskyddsmedel

Onsdag 27 mars 8.30-ca 16.30 på Munkagårdsgymnasiet

Anmälan senast 20/3 till Gudrun Edh 010-224 32 28

gudrun.edh@lansstyrelsen.se Sista kursen för säsongen!

Marknadsföring på sociala medier

Att arbeta med sociala medier är nyckeln för tillväxt och utveckling för alla företag. Med vår rådgivning får ni lära er allt ni behöver veta för att lyckas. Rådgivningen erbjuds både enskilt och i grupp.

- Fyra timmars enskild rådgivning kostar 3 300 kr exkl moms per tillfälle. Flera företag kan delta och dela på kostnaden. Tid och plats enligt överenskommelse.
- Grupprådgivning 11 april 13-17 Länsstyrelsen i Halmstad
Priset är 1 100 kr exkl moms.
Vi har endast plats för tre företag så boka din plats redan idag!

Anmälan till Jonas Westling.

jonas@smartonsocial.se

0734-05 35 15

Ledarskap, kommunikation och organisation

Ett bra ledarskap är viktigt för att skapa de rätta förutsättningarna för lönsam tillväxt i företagen. Här får du ta del av olika tips och erfarenheter samt verktyg för ett bra ledarskap, en bra kommunikation och organisation. Rådgivningen erbjuds både enskilt och i grupp.

- Fyra timmars enskild rådgivning kostar 2 000 kr exkl moms per tillfälle. Flera företag kan delta och dela på kostnaden. Tid och plats enligt överenskommelse.
- Grupprådgivning 25/4 8.30-12.30 Företagscentrum i Falkenberg.
Pris beroende av antal deltagare.

Anmälan till Malin Brandqvist.

info@malinbrandqvist.se

0738-43 01 25

Välkommen till våra kurser och rådgivningar!

Se annonserna nedan och inuti tidningen.

Lär dig storytelling

Som egen företagare måste du kunna sälja in dina produkter och berätta din historia. På den här kursen kommer Ida Junker från Fabula Storytelling att ge dig grundkunskaper i berättarkonsten. Kursen varvas med teori, praktik och egna övningar. Kursen ges vid två tillfällen.

***Måndag 8 april 13.00-17.00**

Getteröns Naturum, Varberg

Lunch och visning av Naturum 12.00 för den som vill.

***Onsdag 15 maj 12.30-16.30**

Länsstyrelsen Halmstads slott

Kursavgift 500 kr inkl fika. Anmälan senast två veckor före kursstart till: Ingvor Johansson 010-224 33 93 ingvor.johansson@lansstyrelsen.se

Starta livsmedelsverksamhet

Kursen riktar sig till dig som vill starta livsmedelsverksamhet på landsbygden. Det kan vara gårdsmejeri, bageri, gårdsbutik, restaurang eller förädling av grönsaker, mjölk, kött med mera. Kursen ger grundläggande information om lagstiftningen, vilka tillstånd som behövs och vad du bör tänka på i utformningen av din livsmedelslokal. Kursledare är Johanna Eriksson på Länsstyrelsen i Västra Götaland.

***Getteröns Naturum, Varberg**

Tisdag 18 juni 13.00-17.00

Lunch och visning av Naturum 12.00 för den som vill.

Kursavgift: 500 kr inkl fika.

Anmälan senast 5 juni till

Ingvor Johansson 010-224 33 93

ingvor.johansson@lansstyrelsen.se

Lantbruksnytt - Halland

Tidskrift för lantbruk och landsbygd i Hallands län

Utges av Länsstyrelsen Halland, landsbygdsenheten, 301 86 Halmstad

Tel. 010-224 30 00 Hemsida: www.lansstyrelsen.se/halland

Ansvarig utgivare: Kristin Ovik

Redaktör: Barbro Kindt Tryck: Ale Tryckteam AB

Lantbruksnytt finansieras av EU och svenska staten